

NIEDARMO (150) av

W pisowni rozłącznej (129), w łącznej (21).

Wszystkie samogłoski jasne (w tym w a 4 r. błędne znakowanie).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVII w. s.v. darmo.

1. *Nie bez przyczyny, nie bez uzasadnienia, niebezpodstawnie; non de nihilo Mącz, Cn; non ab re Mącz; non ex vano, non forte, non temere, non temerarium Cn (130) : niedármoć to działa/ Tá myśz iż ták bárzo śmiáła: A ták ci by nie śkakáła/ By w czym nádzieie nie miáła. BierEz P4v, I2, Qv, Q4; OpecŻyw 99; RejFóz G5, G8; RejWiz 74; RejZwierz 20v; [Attyla] vyrzał áno fie boćiani z gniazdem y z dziećmi z miáftá precz wynalzáią/ obaczył iż tho nie dármo/ pewnie ták głód wielki mufi być BielKron 298v, 65, 225v; RejAp 45v; RejPos 244, 302; CzechEp 11 [2 r.], 307, 411; WisznTr 10, 11 [4 r.]; PaprUp I3v; ZawJeft 8; ActReg 165; GrochKal 18; Nie dármo fię [...] na przybyćie nagłe Pána fwego vczniowie przeftaráżyli/ y zátrwożyli: mnimáiąc áby dużá iáka ábo duch do nich przyfzedł SkarKaz 204a, 204a; SkarKazSej 668a.*

Szereg: »niedarmo, nie bez przyczyny« [szyk 1:1] (2): Non do nihilo quod Laches nunc me conventam expetit, Nie dármo/ Nie beś przycziny chce fe mną mówić. Mącz 78c, 353a.

a. *W funkcji zbliżonej do partykuły, zawiera dodatkową ocenę aprobowującą ze strony tego, kto przytacza dany fakt lub słowa: słusznie, trafnie, właściwie (97) : OpecŻyw 122v; Nye dármoć zákázuyą pífmá kácerłkyego czytác KromRozm I N2v; KrowObr 50, 210v; Nie dármoć też Kupidá ták ślepo máluia RejWiz 41v, 15, 41, 41v [2 r.], 113, 152 (10); RejZwierz 55, 91; OrzRozm M3, Q2v; Mącz 151b; OrzQuin G3v; SienLek 14; RejAp 43v; Było theż v nas pirwey we czći to ćwiczenie/ zá páfy chodzić/ á nie dármo/ bo do czynienia s kim piefzo/ wielokróć to pomoc może. GórnDworz E2, L3, L8; RejPos 109v, 197v, 202v, 222, 294v; Niedarmoć Prorocy ná niewdzięczność żydowłką śkárżyli: iż páná zá dobrodzieyftwo iego nieználi BiałKat 113v, 291, 356; RejZwierz 36, 40, 44, 47, 47v (18); WujJud 62, 181v, 239; áby thák ono zepłowanie náturey długim zwyczáiem (ktory ftárzy nie dármo zwáli drugiem przyrod[ze]niem) mogło być nápráwiono. RejPosWstaw [41²]v, [41²]v; BiałKaz E4v; Nie dármo ich iuż mi wierz Głowáckiemii zowá/ Bo to práwie fá ludzye á nie z ládá głowá PaprPan Hv, E4, K2, L3v; SkarJedn 74, 145; Bo ácz ci to podobno nie dármo rzeczono/ Krew nie wodá KochOdpr B3v; KochPs 14; SkarŻyw 243, [282], 312; CzechEp *2, 207, 323, 382; NiemObr 165; KochFr 22, 81; KochEpitCat 109; GórnRozm C3 [2 r.], E2v, F4, I4v; PaprUp C4v; Phil M4; KochCz B2v; LatHar 246; SarnStat 283, 1267, 1294; SkarKaz 81b, 242b, 455a; GosłCast 45; PaxLiz E4; KlonWor 13 [2 r.]; A wierz mi żeć bogowie/ ták człeká zacnego/ Nie dármo przypędzili do portu twoiego. PudłDydo A3v.*

Szereg: »niedarmo a nie bez przyczyny« (1): Wźdyć mu nie dármo Pan ty fłowá mówić raczył? To prawdá iż nie dármo á nie bez przyczyny RejPos 302.

2. *Nie bez celu; non sine causa Vulg (9) : RejKup i8; Ale vrząd/ który ieft fługá śpráwiedliwości/ ten gdy dla wyftępn karze y zábijá/ niegrzełzy: bo Bożym fługá ieft/ [...] którému to ftego roskazano/ [...] áby niedármo mieczá nośił. BiałKat 56; CzechRozm 246, 248v; Bo nie dármo náwiedzał wierz mi cudze kráye/ Aby przewykł do boiu potrzebne zwyczáie. PaprPan X4; ActReg 165; Przyiechal modlić fię do Ieruzálem. [Act 8/27]) Obác/ iż ten zacny mąż nie dármo przyiáchał był ná odpuśt do kośćiołá Ieruzolimłkiego. WujNT 430, Rom 13/4; PowodPr 44.*

3. *Nie bez pozytywnego skutku (6)* : *HistRzym* 38v; Nie darmo fie ludzkim obyczaiom przypátrować. *RejZwierc* 18v *marg*, 24, *Aaa4v*; *SzarzRyt* Av.

Szereg: »niedarmo abo nieprożno« (1): panna nyedarmo abo nyeprožno krztu przyyąła bo [...] obfyczyey lafką ku íprzeciuyenyu fyą grzechom wzyąła *PatKaz III* 136.

4. *Nie bez własnych zasług, w nagrodę własnych uczynków (3)* : *SkarŻyw* 26; Obączmy nákoniec iáko ták powołáni robili [...]: nie darmo łáki Bożey [...] biorąc. *SkarKaz* 519a.

Zwrot: »niedarmo używać chleba« (1): ták by tego trzebá/ Abyfmy tu nie darmo vzywáli chlebá. *Prot C3*.

5. *Nie bezczynnie, robiąc coś (2)* : Kowale/ Kołodzieie/ Kączmarze/ cí też máią nie darmo ná imieniu siedzieć/ y infzy wízelácy rzemiełnicy/ ktore ma Vrzędnik rządny gromádzić/ á ták ie chowác coby pżyteczni byli. *GostGosp* 32.

Fraza: »niedarmo czas się trawi« (1): [*posłowie mówili*:] staraliśmy się miedzy sobą, aby nie darmo ten czas się trawił tu *DiarDop* 117.

Synonimy: 1. a. *śluszenie*; 2. *nieprożno*.

Cf **DARMO**, **NIEDAREMNI**

ASt